

GORIŠKI LIST

LETO II. - ŠTEV. 13.

GORICA 14. FEBRUARJA 1945.

CENA 1 LIRA

„Goriški list“ izide vsako sredo in soboto zjutraj. - Uprava in uredništvo v Gorici, Corso Verdi 47. Tel. štev. 292 - Oglasi se zaračunavajo po ceniku

Spedizione in abbonamento postale 2° gruppo
Poština plačana v gotovini

Celoletna naročnina: 104.— lire, polletna 54.— lir. Plačati v naprej. Cena izvozu v Ljubljani: 1.50 lire. — Račun pri Cassa di Risparmio Gorica

„Slavo - komunisti“

Pametnim naj velja pametna beseda, norim pa nobena ne zaleže nič. Samo zase in ne proti drugim pišemo te vrste, ker nas hočejo nekateri neodgovorni in morda mračni tipi po vsej sili izenačiti s komunisti. Nam res ni potrebno braniti se pred temi očitki in ne potrebujemo zato prav nobenega dokaza. Zakaj, odkar nam je dovoljeno, da smemo izražati svoje protikomunistično mišljenje in svojo voljo do pozitivnega dela, dokazujemo naše delo samo.

Ko so prišla domobranska moštva v Gorico, so naletela na vseh zidovih na čudne napise, kjer se identificirajo Slovenci s komunisti. Le razsodnosti višjih oblasti gre hvala, da so morali ti napisi izginiti. Toda psovko »slavo-komunist« slišimo dan za dnem in ponavlja se stalno. Po vsej sili hočejo torej nas Slovence spraviti v gozd in med gošarje, čeprav vedo, da smo mi najbolj odločni nasprotniki vsega kar diši po banditstvu in nepoštenju. Nekdanji savejci in badoglijanci ne bodo in ne smejo nas Slovencev zmerjati s komunisti!

Odkar izhaja naš list, odkar se je pričelo slovensko kulturno življenje v Gorici, smo vsi Slovenci, vsi zavedni ljudje poudarjali, da pojma komunisti in Slovenci sploh združljiva nista. Ponovno smo napisali v našem listu mnenje vseh zavednih goriških Slovencev, da kdor je šel izmed Slovencev v gozd, je že prenehal biti Slovenec, postal je le mednarodni bandit, ki mu je vseeno s kom se druži, bodisi z dezerterskimi savejskimi vojaki ali z ubežnimi Mongoli ali s tolovaji.

Tisti, ki je iz ropotarnice starega zmerjanja za Slovence zopet privlekel staro psovko »slavo-komunisti«, najbrže ni vedel za Črni vrh in za njegove junake, ni vedel za žrtve v Vipavi, v Cerknem in povsod drugod na Goriškem. Ali so morda »slavo-komunisti« naši domobranci na Goriškem in na Krasu? Ali so morda »slavo-komunisti« tisoči naših mož in fantov, ki se bore pod vodstvom generala Rupnika v Ljubljanski pokrajini? Ali so »slavo-komunisti« naši narodni stražarji na Gorenjskem in na Štajerskem, ki se tako odločno borijo za našo zemljo in tako odločno branijo naše domačije proti gozdnim roparjem?

Kdor hoče nekaj govoriti o političnem položaju, mora biti tudi dobro informiran. Ljudje, ki nam v zobe mečejo očitek,

Štirje tedni sovjetske ofenzive v Nemčiji

Skoraj 8.000 boljševiški oklepnikov uničenih - Uspehi nemških bojnih letalcev - Preprečen angleški poizkus prodora ob Renu - Neuspehi boljševikov pri Biatnem jezeru - Čiščenje na Balkanu - Zavrtni napadi v srednji Italiji

Po nemških vojnih poročilih posnemamo sliko sedanjega vojnega položaja:

Na spodnjem teku Odre in prav tako na spodnjem teku Vise je sedaj glavno težišče bojev. Sovjetski oklepniki se skušajo predreti do Stettina in po zadnjih poročilih so boljševiki že vdrti v to obmorsko pristanišče. Srditi boji okoli Schneidemühla in Bromberga pa še trajajo. Severno Schneidemühla so Nemci zaradi novih nemških prodorov zavzeli nove postojanke ter tam zadržali sovjetske vpade. Sovjeti so srdito napadali Deutsche-Krone, kjer pa se Nemci odločno branijo. Posadka je odklonila vse pogoje za predajo ter je zavrnila sovjetske napade.

Narajša pritisk na zgornješlezsko industrijsko ozemlje v smeri proti moravski nižini, vendar so Nemci, ki so dovedli sveže rezerve, dosedaj zavrtili vse napade, zlasti v Zahodnih Bezkidih in severno Bielcev. Severno od Bielcev in med Črno vodo so nemški motorizirani oddelki napadli boljševiške napadalne čete v premi črti in v hrbtu ter so jih obkolili ob Črni vodi.

Zahodno Vratislave (Breslau) napadajo boljševiki s severa in juga, nemške bočne čete, okrepjene z oklepniki pa so osvobodile ozemlje med Vratislavo in Legnico. V Boleslavi (Bunzlau) divjajo cestni boji med Nemci in boljševiki.

Med Boleslavo in mestom Sprottau so boljševiki dovedli

da smo »slavo-komunisti«, niso dobro informirani, ali pa so morda dobro informirani, pa so hkrati tako zlobni, da gredo mimo resnice.

Nihče na Goriškem ni namreč hujski nasprotnik komunistov, kakor smo mi zavedni Slovenci. Dobro vemo, da pomenja komunizem smrt za naš narod in zato se tako ogorčeno borimo proti njemu. Ako pa poudarjamo pri tem kulturne vrednote slovenskega naroda, ako širimo naš tisk, ako zahtevamo za naše otroke slovensko besedo v šoli, zato še nismo komunisti, vse prej, vse to naše delo je izrazito protikomunistično usmerjeno.

V izrazu »slavo-komunizem« vidimo podlost, vidimo podtikanje in zahrbtnost. Pred vsem svetom priznavamo, da smo Slovenci in da to hočemo ostati, odločno pa izjavljamo, da komunisti nismo, da nikdar nismo bili in da nikdar ne bomo!

nove rezerve ter se vrše tam borbe za mostišče čez reko Bobro. Južnozahodno Glogave (Glogau) so nemški oklepniki izpadli napadli sovjetske oddelke ter jih razpršili. Uspešno so se udejstvovali nemške bojne letalske jate, dalje jate nizkoletnih lovskih letal in nočnih letalskih lovcev, ki so samo v oddelku med Vratislavo in Glogavo razbili 123 sovražnih oklepnikov.

Na cestah v ozadju boljševiške fronte stoje neštete vozne kolone, ki so bile uničene. Neprestano trajajoči bombni napadi na prednje dele sovjetskih oklepnikov in na oklepniška zbirališča, so občutno razbremenili nemško bojujočo se pehoto.

Zadnje nemško vojno poročilo pa še navaja, da so bili zavrtni v južnem delu Pomorjanskega in zahodne Prusije sovjetski poizkusi za pridobitev ozemlja na črti med Landeckom in Grudziem (Graudenz). Moštvo v Elbingu je po tedne travajočem boju pred nemško sovražnika zapustilo mesto. Del nemških čet se je hkrati z ranjenci prebil k glavnini nemških čet.

V Vzhodni Prusiji so se razbili srditi sovražni napadi na odsekih Wormditt, Preussisch-Eylau in Zinten. Ogorčen odpor nemških divizij je uničil 46 oklepnikov in 47 topov. V Samlandu so Nemci uničili obkoljene oddelke 87. gardne strelske divizije, ki so se zbrali severno Fischhausena.

Med zimsko bitko na vzhodu so do sedaj nemška vojska in pa oboroženi SS-oddelki kakor tudi letišči oddelki ter obrambno topništvo uničili 7.966 sovražnih oklepnikov, mnogo stotin topov in več kot 10.000 sovražnih motoriziranih oziroma vprežnih vozil. Poleg tega je bilo sestreljenih 457 sovražnih letal, krvave izgube sovražnika so neizmerno visoke.

Vzhodno Biatnega jezera in na jugu Slovaške so se ponesrečili številni posamezni napadi boljševikov.

Med spodnjim Renom in Maaso so mogli Angleži podreti le do vzhodnega roba Reichswalda. Zaradi ogorčene obrambe nemških čet pa se jim ni posrečil poizkus prodora.

Ob Ruri so Nemci odprli vodne jezove ter je bila dolina Rure prepravljena. S tem je bil sovražnik prisiljen, da je izpraznil več svojih postojank na obrežjih ter je moral prekiniti svoje priprave za nove napade.

Na odseku Prüma so nemški oklepniki prešli v protinapad ter so vrgli sovražnika na zahodni breg reke. Mesto samo je bilo osvobodeno. Južnozahodno pa se nemške čete še bore za posamezne kraje.

Ob spodnjem delu reke Sauer so Nemci preprečili večje načrte sovražnika.

V srednji Italiji so Nemci za-

vrnili sovražnika, ki je prodiral na cesti Viareggio-Massa ter pri tem uničil 15 sovražnih oklepnikov.

Zadnja nemška vojna poročila poročajo, da so Nemci očistili ozemlje od Drini, zasedli mesto Zvornik. V Slavoniji so zasedli mesto Virovitico ter dalje čistijo ozemlje med tem mestom ter Dravo zlasti v Bilo pogorju. Odbiti so bili tudi sovražni napadi v ozemlju okoli Mostarja in sploh Hercegovini.

Angloameriški teroristični letalci nadaljujejo s svojimi nizkimi poleti napade proti nemškemu civilnemu prebivalstvu. Severno ameriški bombniki pa so napadli mesta okoli Münstra. Nemški povračilni ogenj na London traja dalje.

Tajni Titov morilni ukaz

Zagreba poročajo: Pred nekaj dnevi je izdal Tito »amnestijo« za vse pripadnike protikomunističnih srbskih četnikov, hrvatskih in slovenskih domobrancev, ki se bore proti boljševikom. Kdor bi se izmed teh do 15. januarja prijavil komunistom, bi bil »oprosčen« vsake kazni. Sedaj je postalo znano tajno Titovo povelje njegovi »osvobodilni vojski«, ki pravi, da je izdal to »amnestijo« le z ozirom na zaveznike. Vendar pa je treba poskrbeti, da se ne bi vtihotali v vrste te vojske nezaželjeni ljudje, zaradi tega je treba vse častnike, ki so se na podlagi te obljube o amnestiji javili, likvidirati, navadne vojake pa je treba pod nadzorstvom sovjetskih enot poslati na posebno nevarne bojne točke. To se pravi po domače: Tito je ukazal vse tiste begunce, ki so se prijavili iz vrst četnikov in domobrancev ter verjeli Titovim obljubam.

Marks namesto verouka

Bern. List »Vaterland« objavlja poročilo katoliške poročevalske agencije KIPA, ki javlja, da so oznacili na madžarskih področjih, kjer se nabijajo sovjetske čete, verouka v šolah kot »nesrečen ter škodljiv mladim dušam«. Radijska oddajna postaja »Rdeči prapor« zahteva naj nadomestijo pouk verouka na Madžarskem z idejami Marxa, Lenina in Engelsa. Nadalje trdi: Tovariš Stalin smatra, da dovoli, ni nujno. Tako lahko tudi mi Madžari sledimo dobrim zgledom bolgarskih in romunskih tovarišev, ki so izvajanje verskih dolžnosti, čeprav jih v svojih šolah že prepovedali poučevanje verouka.

Ameriški finančni minister Morgenthau je izjavil, da je sedanja vojna veljala Združene države že 238 milijard dolarjev, torej že sedemkrat več, kakor prva svetovna vojna.

Umazana kupčija s Poljsko

Ankara. Po poročilih anatolske agencije je Evropa sedaj zvedela, da se napovedana konferenca »treh« ni vršila v Konstanci, kot so prvotno domnevali, temveč da so se Roosevelt, Churchill in Stalin sestali v obmorskem pristanišču na Krimskem polotoku, kjer se boljševiški poglavar počuti najbolj varnega pod zaščito lastne policije. Najbolj važen sklep te konference naj bi bil, da doseže sovjetska Rusija takozvano Curzonovo linijo, to se pravi skoraj polovico bivše Poljske. V nadomestilo pa so trije državniiki obljubili Poljakom velike predele Nemčije, to se pravi skoraj vso Prusijo in Šlezijo. Na podoban način je konferenca »treh« iskala tolažbo tudi za Južnoslovane in za Grke. Angležem in Američanom je sedaj lahko obljubljati in odstopati ozemlja, ki njihova niso.

Nova belgijska vlada

Novi belgijski ministrski predsednik Acker je sestavil novo belgijsko vlado. Vlada se sestoji iz 6 katolikov, 5 socialistov, 2 komunistov, 4 liberalcev in enega neodvisnega zastopnika.

„Napačen račun slabih“

K razpravljanju nevtralnega tiska o kompromisu Nemčije z njenimi sovražniki ali o millem načinu kapitulacije piše »Völkischer Beobachter« pod naslovom »Napačni račun slabih«, da naj se oni, ki jih niso poučile izkušnje držav, ki so kapitulirale v vzhodni in južni Evropi, in ki smatrajo uničevalne načrte sovražnikovskega časopisja še danes samo kot ustrohalno propagando, zavedajo, da so Churchill, Roosevelt in Stalin že prisilno, kot tudi po njihovih lastnih izjavah, smrtni sovražniki Velike Nemčije.

To smrtno sovraštvo ne velja samo Nemčiji kot takšni, temveč vsakemu evropskemu narodu. To je razvidno že iz sistematične uničevalne vojne, kakršne še ni bilo in ki nasprotuje vsem človeškim načelom. Za Nemca in za vsakega drugega Evropejca bi pomenila kapitulacija in poraz nič drugega kot postati boljševik in s tem na lastnem telesu preizkusiti, kaj mora vse pretrpeti celo pasivni in primitivni ruski človek. V ostalem pa ne govori Nemčija, marveč njeni nasprotniki, o tretji svetovni vojni, ki bi po kapitulaciji Nemčije nujno izbruhnila med sovražnimi silami.

Če bi prišel potem del Evrope začasno pod angloameriško oblast, potem bi postal ravno ta del bojišče, da bi tudi on končno pripadel Sovjetski zvezi, ki bi bila edina merodajna sila Evrope. Iz gona samoohranitve mora boljševizem delati z vso silo ne le v Nemčiji, marveč tudi v vsej Evropi. Samo ob zvestobi Nemcev do njihovega vodstva in ob njihovi fanatični odločnosti brezpogojno vdružiti v ozkem sodelovanju, se bo zlo-mil sovražni naval.

Komunisti v Srbiji

Kakor poročajo iz Srbije, zasedene po boljševiki, so v tamkajšnjih šolah komunisti obesili namesto slik narodnega svetnika sv. Save in kralja Petra slike Stalina in Tita. Namesto svetosavske pa so priredili leninistično proslavo.

Krajem pod banditi grozi lakota

Vsa poročila, ki prihajajo iz onih krajev, kjer še gospodarijo komunistični banditi, so polna obupa in strahu pred temno in neznano bodočnostjo, ki jih čaka še sedaj. Maršikje že sedaj nimajo ljudje kaj jesti in to celo v krajih, odkoder so nekoč v množinah izvažali živež drugam. Na pomlad pa bo še hujše, poleti in v jeseni pa prebivalstvo sploh ne bo imelo kaj deti v usta, da o strahotah prihodnje zime niti ne govorimo.

Tolovaji so namreč dosedaj tako "uspešno" gospodarili, da so samo ropali in jemali kmetu njegove pridelke, na prihodnje dni pa med tolovaji ni mislil nihče. Kmetstvo ljudstvo je povsod sito banditske strahovlade in komaj čaka odrešenja. Prav pri tolovajih se je uresničilo to, kar je bilo pričakovati: sprva, dokler je vsega dovolj, je lahko ropati, pozneje, ko blaga zmanjka, pa tudi tolovaj ne more nič vzeti. Prvič nikjer, kjer še vladajo tolovaji, ni bila vsejana nobena ozimina. Kaj pomeni to za bolj hribovite kraje, kjer jarina ne uspeva, si lahko mislimo. Ti kraji bodo letos brez žita. Manjka vprežne živine, ker so tolovaji pobrali skoraj vse govedo in vse konje, manjka semenskega žita, semenskega krompirja, ker tisto, kar

so tolovaji še pustili ljudstvu, to je ljudstvo snedlo v tej zimi. Manjka delovnih moči, zakaj tolovaji so izvajali prisilno mobilizacijo, drugi se pred njimi skrivajo in še tisti, ki so ostali doma, po večini ženske in starčki, nimajo prave volje do dela, ker vedo, da to, kar bi pridelali, bodo tako in tako pobrali tolovaji - seveda, če bodo do poletja sploh še obstali. Sicer pa v tolovajskih krajih niti delo na poljih ni varno, zakaj osebno maščevanje cvete in tudi če si politično še tako "zanesljiv", namreč v tolovajskem smislu, kdo ve, ako te sredi dela ne ustrelijo kaka maščevalna komisarka. Tako bodo naša polja ostala prazna in neobdelana, hlevi brez živine, shrambe prazne, ljudstvo pa bo dobesedno umiralo za lakoto. Tudi tolovaji bodo morali stradati, zakaj kjer nič ni, še tolovaj nič ne dobi.

To je torej "rdeča osvoboditev" v resnici, takšna je bila v Rusiji po boljševiški revoluciji in taka naj bi bila po namerah boljševikov po vseh slovenskih krajih, seveda če bi boljševiki zmagali. Naše ljudstvo sedaj ve, kakšna je revolucija in kakšno je resnično blagostanje, ki ga domači in tuji boljševiki prinašajo na Goriško.

Šola za letalske pomočnike

Pod vodstvom nemških letalskih častnikov deluje šola za pomočnike in pomočnice pri protiletalski obrambi. Mladi fantje in dekleta od 14 do 18 let sprejmejo tu osnovni pouk v svoji stroki, se nauče nemških poveljevalnih izrazov ter dobe prve pojme o vojaškem redu in disciplini.

Ko je to urjenje končano, odidejo fantje in dekleta k protiletalskim baterijam v svojih krajih: šola je namreč namenjena za vzgojo domačih sil za protiletalsko obrambo v pokrajinah Videm, Gorica, Trst, Reka, Pulj. Dekleta bodo uporabljene kot bolničarke, telefonistke in obveščevalke, fantje pa kot dejanski pomočniki pri protiletalski obrambi.

Podrobno vzgojo bodo dobili udeleženci tečaja na samem kraju službe.

Tečaj še vrši v resnem in disciplinarnem vojaškem vz-

dušju, organizatorji razpolagajo z bogatimi izkušnjami, ki so si jih pridobili pri veliki nemški organizaciji Hitlerjeve mladine, ki v Reichu skrbi za predvojaško vzgojo.

Udeleženci tečaja uživajo iste ugodnosti, kot nemški vojaki, so materialno popolnoma preskrbljeni, prejemajo plače, z v primeru, da je bil udeleženec edini hranitelj družine, tudi družinsko podporo.

Vodstvo tega tečaja je pretekli teden povabilo zastopnike goriškega tiska, da si ogledajo delovanje tečaja. Namen obiska je popolnoma došežen. Zastopniki tiska so se prepričali o visoki organizaciji in vojaški ravni tečaja, kakor tudi o zadovoljstvu in živahnosti, ki vlada med mladimi tečajniki.

Prijave za tečaj sprejema v Gorici mladinski referent pri nemškem svetovalcu, Rimska ulica 2.

Slovesna zapisrega protile-

DOPISI

Iz Vipave

Prejeli smo:

Posiljam vam par misli iz preteklega in sedanjega življenja Vipavskega gorenjega in srednjega okrožja.

Nehote se mi vračajo spomini na preteklost, ko je bila na Goriškem še na vrhuncu kulturna delavnost za vero, omiko in prosveto v blagor našega milega naroda. Kdor pozna načela bivše Prosvetne zveze, katere so se postavljali vedno v smislu božjih zakonov naši najboljši, pošteno vredni, odpuščajo, nesebični ter tako goreči ljubitelji našega ljudstva, naše tradicije, naših hribov dolin in ravni, kot so Trček, Brumat, kdo ne pozna našega urednika nekdanje "Goriške Straže" Kemperleta, in mnogo drugih. Komu se ne zarosi oko za pokojnika Bratužema? Zares sladke spomin občuti človek ob teh imenih, Bili smo zares vsi eno, cel narod kakor eno telo. Toda ker smo bili le tlačani, nam niso privoščili tega velikega duhovnega napredka, uničili so nam vse do konca.

Vipavci smo bili organizirani v dva dela, v gorenje in srednje okrožje. V srednjem okrožju je načeloval Ivo Bric, v gornjem okrožju pa skoro do konca Jože Breclj. Kdo izmed Vipavcev ne pozna ta dva imena. To sta bila dva najbolj bistra in vzorna moža, katere sta takoj spoznala namen in cilj OF. Takoj sta začela z vso vnetostjo tritati komunizmu krinko iz obraza. Kaj je bilo ltvu iti peš tja gori v slavne Goče, kjer je vedel, da komunisti pridobivajo naše najboljše fante in jim razkladal njihove zlobne nakane in cilje, ljub temu, da so imeli badoglijevski kvestorini vedno oči za njim, toda njegovo veliko spoznanje ga je sililo k temu. Večkrat je rabil Gregorčičeve besede: Dolžan ni samo, kar veleva mu stan, kar more, to mož je storiti dolžan!

Toda komunisti so se zbal, da bi jih verni Vipavci prehitro spoznali, zato so ltvu kot narodnega izdajalca umorili že l. 1943., dočim so pri ostalih odbornikih poskusili, da bi jih z zvijačo pridobili zase. Tako so zares dobili zadnjega načelnika, ki je bil neki pevovodja in postal zviti in skriti terence. Večkrat se je bahato izražal: "Za menoj gre vse vipavsko ljudstvo". Toda Vipavci smo ga že preje poznali, da je častiljeln, slavehlep, in vina žejn. Jože Breclj pa je nepre-

latskih pomočnikov in pomočnic je bila v ponedeljek ob navzočnosti pristojnih vojaških in civilnih oblasti.

nehoma, vedno in povsod, kamor je prišel, razkladal, da OF pelje narod v največjo nesrečo, ker je boljševiška in ima namen uničiti nam naš narodni zaklad, t. j. vero naših očetov. Žal Bog, zato tudi njemu niso prizanesli. Umorili so ga in tri njegove otroke.

Veliko je poklicanih, a malo izvoljenih. To velja tudi pri nas Vipavcih. V primer vzajem župnijo Podrago, kjer so bili ljudje najbolj vneti za delo na verskem in kulturnem polju. Podraški fantje so sloveli daleč naokoli, saj so v tako kritičnih časih zgradili obširen prosvetni dom, odrekli so se celo cigaretam, da so lažje prišli do gradiva. Komu ni znano, kako so se vsako leto fantje pripravljali za velikonočno izpraševanje? In danes, kje so ti fantje in moške? Zapeljati so se dali, ker so pozabili na samozaveš. Podraga je danes brez življenja, polna pustote, brez moške moči, le tu pa tam se vidi kakega starčka. Danes vladajo nad dobrim ljudstvom Medvedi,

Širite "Goriški list"

Tiger (komunistična imena, op. ur.), razni Skalarji in Radovčani. Človeka stresa groza ob teh imenih. Ljudstvo pa trpi in čaka boljših časov, pa se še ne zaveda, da jih brez lastnega sodelovanja ne bo dočakalo.

Res veliko smo pretrpeli v 25 letih pod tujci, toda ne toliko, kot v par letih pod komunisti, res veliko škodo so nam prizadelo tujci v vseh ozirih, toda škoda, katero so povzročili OF-arji, se niti od daleč ne da primerjati.

Ko mašnik pristopi k oltarju, kliče h Gospodu, naj ga reši hudobnega in zvijačnega duha. In kdo so ti zvijačnejši? To so terenci! Zato tudi mi kličemo: Zlobnih in zviti terencev, reši nas o Gospod!

Postne pridige

Vsak petek ob 18 uri zvečer bo v cerkvi sv. Ignacija postna pobožnost. Ta pobožnost bo obsegala rožni venec, pridigo in nato blagoslov. Govore bo imel g. Mirko Mazora.

Ljudska univerza

Drevi ob 18. uri predava na slovenski Ljudski univerzi urednik dr. Milan Komar o dr. Antonu Mahničju. Vsi zavedni Slovenci vlijudno vabljeni!

Obvestilo

Maša zadušnica za pokojnim inž. Mirkom Simčičem bo jutri 15. februarja t. l. ob 8. uri v cerkvi sv. Ignacija in ne, kakor je bilo zadnjič objavljeno v sredo.

Iz Beneške Slovenije

Tudi v tem predelu antikomunističnega ozemlja, kjer so rdeči agitatorji ves čas skrivali pravi obraz, so končno razkrinkali njihov način osvobajanja. Pred nedavnim smo poročali, kako so s silo vdrli v vas Oblico in jo napolili z rdečo krvjo. Seveda če bi ostali pri tem, bi bili "Beneški katoliški komunisti", kakor slepijo in varajo ljudi. Ker pa je komunizem en sam in ker je njegova pot do cilja ena sama, je treba nujno pokazati prebivalstvu, kakšni borci so in da se res borijo ssmo proti nekomunistom. Tako so pretekli teden napadli kozaški oddelek in kakor povsod, odnesli pete. Posledic tega podlega početja je deležno vsaj trenutno prebivalstvo, med katerimi je tudi en župnik. Tako so tudi tukaj potrdili, da je njih bog: "Rop, požig, umor!". Hudo je le to, da mora prebivalstvo sto od sto protikomunistično, ki že od prvega začetka odločno odklanja in obsoja cunjarje, občutiti na lastni koži tezo mednarodne boljševiške revolucije. Prvi rdeči agitatorji po Benečiji so bili sosedni Slovenci, med katerimi je bilo največ Bricov. Zato so Benečani vse Slovence kronali s tem, da nas imenujejo "komuniste" mesto Slovence in s tem odpovedali vsako sodelovanje rekoč: "Mi nečemo biti komunisti."

Pri končnem obračunu s komunizmom, bodo krivci odgovarjali tudi za ta jarek, ki so ga izkopali med Beneškimi in ostalimi Slovenci.

Anhovo

Pri nas so res nastali dobri časi. Prej ko se je oglasila OF, so vsaki dan trkali na vrata berači, danes pa ni videti nobenega. To je znak, da imamo vsega dovolj. Tako so pri neki preiskavi našli v hiši nekega odličnjaka v senu zakopan več vreč sladkorja in druge hrane. Torej je le vsega dovolj. Samo neki terence... se pritožuje, da nima svojih otrok s čim hraniti in preživljati. Tako je moral dati svojo hčer gošarjem v rejo.

Protiletalske zaščita obvešča lastnike hi, da je njihova dolžnost med alarmom pustiti vežna vrata odprta, da si lahko ljudje ob nepričakovnem napadu poiščejo varo zatočišče.

Odgovorni urednik: Dr. Milan Komar - Gorica

Dr. Joža Lovrenčič:

22

ZGODOVINA SLOVENSKE BESEDE V POSOČJU

Andrej Winkler, ki je tedaj iz Gorice sprožil misel o slovenskem besedniku - slovarju, je med drugim pisal: "Od vseh strani nam preti nevarnost. Obljubljali so nam Slovenijo, a to je bilo le sladko sanjanje. Namesto spraviti nas v enoto, nas zmeraj bolj drobijo in vedno nove hribove na nas valijo, da na materialno zedinjenje ni več misliti". In ko pove, da vleče od severa ostra sapa, da nam proti zapadu ne blešči vedro obnebeje in da proti izhodu Madjar togoten divja, sklepa: "Le proti jugoizhodu nam sonce mileje sveži, tam je naš up, tamkaj cvete krasna bodočnost. Mi smo sicer od jakih Jugoslavjanov, ali vi verli moške, ki hočete nov besednik na svetlo dati, vi zamorete jez predreti, ki nas loči. Nam Primorcem je vseeno, če si moramo kako neznano besedo v glavo zabiti, vzmimo jo ali od Korošca, Stajerca al Hrovata... Živi jezik je večni spremembi podvržen. Zdej je čas, da mora naš slovenski jezik iz niščnosti preroden vstati. Slavjanski jug bodi naša podpora in povsod naj se razlega: Živi, živi jug slavjanski, bodi živ na veke!"

Taka je bila miselnost izobraženstva in mladine in tudi ljudstva in vojske iz leta 1848, iz leta 1859

in iz leta 1866 so le budile upanje, da bodo na Dunaju končno vendarle uvideli že iz državne potrebe koristnost slovenskih zahtev in jih uresničili. Čeprav so bili kljub vsemu v osrednji vladi vdarjeni s slepoto, niso Slovenci v Posočju klonili in ne prenehali z delom.

Prvo leto deželnega zbora v Gorici 1861 so Slovenci pokazali, da ne marajo več hlapčevati. Jakob Filip Kafol, čigar slovstveno delo smo že spoznali, je bil prvi Slovenec, ki je kot deželni poslanec v temperamentnem govoru v deželnem zboru prvi slovenski govoril in zahteval slovenščini iste pravice kot nemščini in italijanščini. Kljub viharju razkačenosti pri nasprotnikih, je vendarle dosegel, da je prišla slovenščina v deželni hiši do svoje pravice in da so bili poslej tudi zapisniki slovenski. Kafolov nastop je tako odjeknil po deželi, da so slovenska županstva vračala deželnemu odboru nemške ali italijanske dopise in zahtevala slovenske, kar so tudi dosegli, ko so to isto zahtevali tudi slovenski poslanci, zlasti Andrej Winkler, dr. Abram, dr. Žigon, Andrej Marušič, dr. Lavrič in drugi. V deželnem zboru je prišlo leta 1867 celo do zahteve po Združenju Sloveniji, pri čemer so Italijani seveda sejo zapustili, in tudi zahteva po slovenski univerzi v Ljubljani je prišla na dnevni red, da ne omenjam ponovnih nastopov za slovensko srednje šolstvo v Gorici, kjer so v tem času dosegli končno vsaj slovensko učiteljsiše.

V tem že razgibanem političnem življenju se je začelo v Posočju izza 1861 pravo tekmovalstvo, kje bi pokazali večjo kulturno delavnost. Prva društva so se umaknila novim, — čitalnicam. V Tolminu so jo ustanovili ob vodilni osebnosti dr. Karla Lavriča (1820-1876) že leta 1861 in je bilo njeno delo tako živahno, da je zajelo, bi rekel, ves okraj, ker je ljudstvo od vsepovsod kar vrela na njene "besede", kjer se je navduševalo ob govorih, deklamacijah, petju in igrar. Tolminski zgled je zbudil tudi druge kraje in tako so sledile čitalnice v Gorici (1862), Solkanu (1867), Ajdovščini (1862), Rihembergu (1867), Kanalu (1867), Bovcu, Volčah (1867), Cerknem, Sežani, Vrtojbi, Štandrezu, Skopem (1866), Cepovanu, Lokavcu, Kobaridu, Komnu in še po drugih večjih krajih. Na dnevnem redu so bili poleg običajnih besed tudi razni večeri, posvečeni našim pesnikom, tako Vodnikov in Prešernov večer. Najznamenitejša je bila pač prireditve goriške čitalnice ob 1000 letnici prihoda sv. bratov Cirila in Metoda med Slovence. Tedaj — 4. maja 1863 — so Slovenci v Gorici prvič javno nastopili s celodnevno prireditvijo, ki se je končala z veličastno akademijo ob navdušenih govorih dr. Tonkliča in drugih. Ob valu narodnega navdušenja, ki je prihajalo iz čitalnic, se je tudi dijaštvo začelo uveljavljati s svojimi posebnimi prireditvami, zlasti v goriških okoliških vaseh in v krajih, kjer so bile čitalnice.

(Dalje)